

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
“ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu

Fakultə: Aqrar və mühəndislik

İxtisas: 6007001 “Aqronomluq”

Kafedra: “Aqrar elmləri”

Fənnin adı: Xüsusi seleksiya. Təhsil Nazirliyinin 21 aprel 2016-cı il tarixində 615 sayılı əmri ilə qrif edilmişdir.

I. Fənn haqqında məlumat:

Kodu: IPF-B28

Tədris ili: III (2025/2026)

Semestr: VI

Tədris yükü (saat): Cəmi:30 saat .Auditoriya saati 10 saat (5 saat müəhazirə, 5 laboratoriya)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 3 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: Hüseynov Həzər Ağahüseyn oğlu. a.e.ü.f.d. dosent

Məsləhət günləri və saati: V gün saat 14:00

E-mail ünvanı: hazarhuseynov@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Füzuli 170 a

III. Təvsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri

1. Seyidəliyev N.Y. “Genetika, seleksiya və toxumçuluq”. Bakı-2010.
2. Seyidəliyev N.Y. “Genetika”. Dərslik. Gəncə 2005
3. Seyidəliyev N.Y. “Genetika 100 sual və 100 cavab. Dərs vəsaiti. Bakı-2001
4. Qurbanov F.H. “Kənd təsərrüfatı bitkilərinin seleksiya və toxumçuluğu” Bakı-2001.
5. İbrahimov A. Qurbanov F.H. “Seleksiya və toxumçuluq” laborator-praktikum” Bakı 2012. 383 səh.
6. Seyidəliyev N.Y. Qurbanov F.H. Məmmədova M.Z. “Toxumşünaslıq” Bakı. “MBM” 2014. 312 səh.
7. Cəfərov N.A. “Çəkilin seleksiyası” Gəncə 2008
8. Abbasov S.S. “Maldarlıqda hibridləşmənin genetik əsasları” Gəncə 2008
9. Спицын В.А. “Экологическая генетика человека” М: Наука. 2008. 503 с
10. Axundova E.M. “Ekoloji genetika” Bakı “Təhsil” 2006. 264 səh.
11. İnternet resursları.

IV.Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V.Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Tələbələrə aqrar təsərrüfat bitkilərini xüsusi seleksiya ənninin aktual problemləri ilə tanış etmək, kənd təsərrüfatının bu sahəsi üzrə müasir nailiyyətlərini, yeni texnologiyalarını və ekologiyaya təsir etmədən, müxtəlif ekoloji şəraitlərdə onların məhsuldalığını və məhsulun keyfiyyətini yüksəltmə yollarını aşılamaqdı.

Xüsusi seleksiya fənninin əsas məqsədi insanın ərzağa olan tələbatını ödəmək üçün yüksək məhsuldar, davamlı və keyfiyyətli sortlar yaratmaqdır. Bunun üçün kənd təsərrüfatı bitkilərinin genofondunun toplanması, onların biomüxtəlifliyinin qorunması, onlardan başlanğıc material kimi istifadə edilərək yüksək məhsuldar sortların yaradılması çox vacibdir. Bu zaman ekoloji təmiz məhsul istehsalına diqqət yetirilməsi və müasir texnologiyaların tətbiqi çox önəmlidir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 30 bal kollokviuma görə. 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilə bilər.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərsi başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir

-7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür

- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir

- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir

- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir.

- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var

- 0 bal – suala cavab yoxdur

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semester nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	Qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə - 5 saat, laboratoriya - 5 saat, cəmi 10 saat

Nö	Mühazirə mövzuları	Mühazirə	Tarix
1	<p>Mövzu: Seleksiya elminin predmeti və metodları. Xüsusi seleksiyanın kənd təsərrüfatında əhəmiyyəti və rolu Plan.</p> <ol style="list-style-type: none"> Seleksiyanın qısa inkişaf tarixi Seleksiya işinin tarixi inkişafının əsas mərhələləri Seleksiya işinin istiqamətləri Bitki seleksiyanasının əsas bölmələri Dövlət və özəl seleksiya Sort haqqında anlayış və təsərrüfatın sorta tələbatı Sortun ərzaq təhlükəsizliyində rolu Sortların mühafizəsi Müasir seleksiya sortlarının müxtəlifliyi Transgen bitki sortları <p>Mənbə:[2.4.5.6.7.11]</p>	2	
2	<p>Mövzu: Seleksiyada başlanğıc material və biomüxtəliflik Plan.</p> <ol style="list-style-type: none"> Başlanğıc materialın növləri Başlanğıc materialda dəyişkənliyin qanunauyğunluğu Mədəni bitkilərin mənşə mərkəzləri Seçmə üçün dəyişkənlik mənbələri Bitkilərin əlamət və xüsusiyyətləri Bitki genetik müxtəlifliyinin vəziyyətinə təsir edən amillər Kənd təsərrüfatı bitkilərinin yabanı əcdadları Biomüxtəlifliyin məzmunu və mahiyyəti 	2	

	9. Biomüxtəlifliyin qorunmasında təbiət-cəmiyyət münasibətlərinin rolu 10. Biomüxtəlifliyin və ətraf mühitin qiymətləndirilməsi üsulları 11. Azərbaycanda bioloji müxtəliflik, növlərin müxtəlifliyi və genetik müxtəliflik <i>Mənbə:</i> [1.4.6.10.11]		
3	Mövzu: Seleksiya təcrübələri və onların öyrənilmə metodları Plan. 1. Seleksiya müşahidələri 2. Seleksiya təcrübələri 3. Seleksiyada laboratoriya metodu 4. Seleksiyada vegetasiya metodu 5. Seleksiyada lizimetriya metodu 6. Seleksiyada tarla metodu 7. İstehsalat şəraitində tarla təcrübələri <i>Mənbə:</i> [5.9.11]	1	
	Cəmi:	5 s.	

No	Laboratoriya məşğələləri	Saat
1	Buğdanın sort əlamətlərinin təyini	2
2	Sort əlamətləri və sortların təsviri	2
3	Toxumların həyatilik qabiliyyətinin boyatma gücünün təyini	1
	Cəmi:	5 s.

XI.Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Tələbələr “Xüsusi seleksiya” fənnini inkişaf tarixini öyrənməklə, bioloji genetikada əldə olunan müsbət işləri, problemlərini, məqsəd və vəzifələrini, onun tədqiqat üsullarını, müasir genetikanın vəzifələrini, onların ixtisaslarına olan münasibəti gücləndirmək, müasir informasiya texnologiyalarına çıxışı təmin etmək, mövzu üzrə yeni tətbiq edilən texnologiyaların nailiyyətlərini mənimsəmək, tədris təcrübə sahəsində genetica, seleksiya işlərinin həyata keçirilməsini öyrənməkdən ibarətdir.

XII.Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş)
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- qrup qiymətləndirməsi;
- ekspert metodu;

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi

XIV.Fənn üzrə təlim nəticələri

FTN 1. Yumşaq və bərk buğdanın seleksiyasını təşkil etməyi bacarmaq.

FTN 2. Arpa, tritikale, çəltik, qarğıdalı bitkisinin seleksiyasını təşkil etməyi bacarmaq.

FTN 3. Günəbaxan və sorqo bitkisinin seleksiyasını təşkil etməyi bacarmaq.

FTN 4. Yem bitkilərinin seleksiyasının texnikasına yiyələnmək.

FTN 5. Yonca və pambıq bitkisinin seleksiyasını təşkil etməyi bacarmaq.

FTN 6. Kartof bitkisinin seleksiyasını təşkil etməyi bacarmaq.

XV. Kollektiv suallar

1. Seleksiya və toxumçuluğun qısa inkişaf tarixi
2. Bitki seleksiyasının əsas bölmələri
3. Təssərrüfatlarda sorta tələbat.

4. Müasir seleksiya sortlarının müxtəlifliyi
5. Başlangıç materialda dəyişkənliyin qanunauyğunluğu
6. Bitkilərin əlamət və xüsusiyyətləri
7. Biomüxtəlifliyin məzmunu və mahiyyəti
8. Seleksiyada lizimetriya metodu
9. Seleksiya təcrübələri
10. Azərbaycanda bioloji müxtəliflik.

XVI.İmtahan sualları:

1. Seleksiya və toxumçuluğun qısa inkişaf tarixi
2. Seleksiya işinin tarixi inkişafının əsas mərhələləri
3. Seleksiya işinin istiqamətləri
4. Bitki seleksiyasının əsas bölmələri
5. Dövlət və özəl seleksiya
6. Sort haqqında anlayış.
7. Təssərrüfatlarda sorta tələbat.
8. Sortun ərzaq təhlükəsizliyində rolu
9. Sortların mühafizəsi
10. Müasir seleksiya sortlarının müxtəlifliyi
11. Transgen bitki sortları
12. Başlangıç materialın növləri
13. Başlangıç materialda dəyişkənliyin qanunauyğunluğu
14. Mədəni bitkilərin mənşə mərkəzləri
15. Seçmə üçün dəyişkənlik mənbələri
16. Bitkilərin əlamət və xüsusiyyətləri
17. Bitki genetik müxtəlifliyinin vəziyyətinə təsir edən amillər
18. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin yabanı əcdadları
19. Biomüxtəlifliyin məzmunu və mahiyyəti
20. Biomüxtəlifliyin qorunmasında təbiət-cəmiyyət münasibətlərinin rolu
21. Biomüxtəlifliyin və ətraf mühitin qiymətləndirilməsi üsulları
22. Azərbaycanda bioloji müxtəliflik.
23. Genetiki müxtəlifliklərə təsir edən amillər
24. Seleksiya müşahidələri
25. Seleksiya təcrübələri
26. Seleksiyada laboratoriya metodu
27. Seleksiyada vegetasiya metodu
28. Seleksiyada lizimetriya metodu
29. Seleksiyada tarla metodu
30. İstehsalat şəraitində tarla təcrübələri

“Xüsusi seleksiya” fənnin sillabusu 6007001 – “Aqronomluq” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus “Aqrar elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (19 dekabr 2025 - ci il, protokol № 04)

Fənnin müəllimi:

dos. H.A.Hüseynov

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov